

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

پایه علمی و فنی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

کارگاه آموزشی تحلیل روند تغییرات سهم هزینه مواد خوراکی و آشامیدنی در سبد مصرفی خانوارهای شهری و روستایی

ارائه دهنده: غلامرضا فروزش تهرانی

۱۴ آبان ۱۳۹۷

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

طرح مسئله
احتیاجات بشری
روابط در سطوح مختلف
عوامل قدرت، ثروت و دانش
نظام سیاسی = بسیج امکانات
تنظیم روابط
جهت تامین حداکثر نیازها
مشروعیت

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

امنیت غذایی

غذای کافی

سالم

دسترسی (فیزیکی و اقتصادی)

دسترسی اقتصادی : وجود توانایی و استطاعت مالی برای

تهیه مواد غذایی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

عوامل موثر بر امنیت غذایی شامل :

فرصت های شغلی

سیاست های کلان اجتماعی-اقتصادی (برنامه های توسعه)

و روابط بین المللی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

تعریف مفاهیم

خانوار

یک واحد آماری است

کسانی که از یک بودجه استفاده می‌کنند، زیر یک سقف
می‌خوابند

سر یک سفره غذا می‌خورند.

«خانواده» را ارتباط «نسبی و سببی» تشکیل می‌دهد

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

مرکز آمار ایران

«متشکل از یک یا چند نفر»

«در یک اقامتگاه مشترک» زندگی می‌کنند

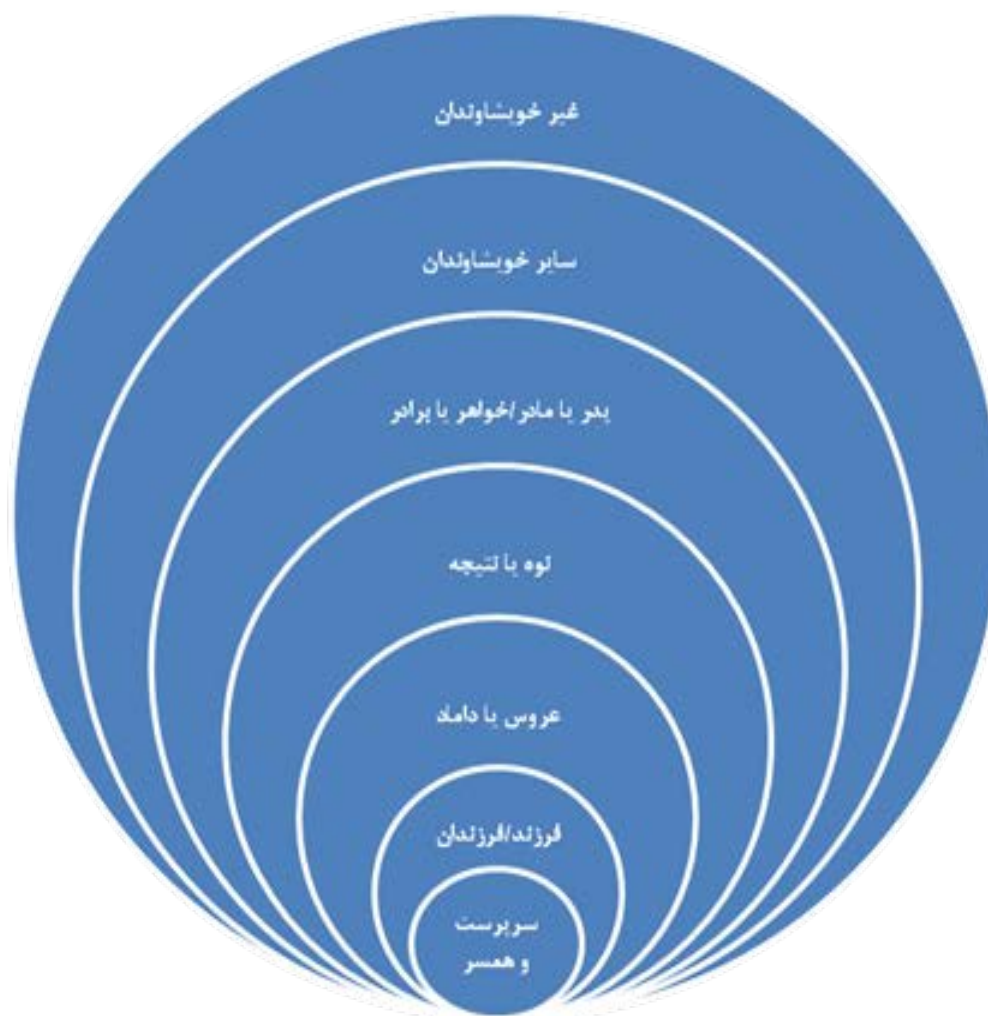
و تمهیداتی برای تهیه غذا و دیگر «نیازهای مشترک»

یا «اهداف مشترکی» یا ویژگی‌های مشترکی هستند.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

مصرف

در اقتصاد «مصرف» مبتنی بر دو عنصر «کالاها و خدمات» و «ارزش پولی یا قیمت» تعریف شده است .

«ارزش پولی کالاها و خدماتی» که افراد خریداری می کنند

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

«کالاها و خدمات» به دو گروه «خوراکی» و «غیر خوراکی»
تفکیک می‌شود.

اغلب «میزان مصرف» افراد/ خانوارها به عنوان یکی از
معرف‌های «میزان رفاه» آنان تلقی می‌شود

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

در جامعه شناسی مصرف یکی از معیارهای گروه بندی افراد
«سبک زندگی» : تفاوت در نوع مصرف، موجب «تمایز اجتماعی»
«طبقه» اجتماعی مارکس، ماکس وبر، «گروه منزلتی»

«نظریه وابستگی» Dependency Theory

«مصرف» شکل‌گیری فرهنگ جدید

خریداران انتخاب عقلانی به دنبال کالای مرغوب‌تر و با
تکنولوژی بهتر هستند

کشورهای «پیشرفته» نیازهای کشورهای «عقب مانده» یا
عقب نگه‌داشته شده» پاسخ می‌دهند.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

کشورهای جهان سوم = انتقال منابع خام برای گردش چرخ
کارخانجات تولیدی و
مصرف تولیدات آنان را برعهده دارند.
در سطح جهانی جامعه «تولیدکننده» و «مصرف‌کننده»

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

«هزینه»

ارزش پولی کالاها و خدماتی که طی دوره مورد بررسی توسط
خانوار برای مصرف جاری و یا آتی اعضای خود و یا هدیه به
دیگران تهیه شده باشد.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

سهم هزینه مواد خوراکی و آشامیدنی به هزینه کل کارل انگل آمار دان

با افزایش درآمد سهم هزینه مواد خوراکی افراد/ خانوار ها کاهش
و به سهم دیگر هزینه ها اضافه می شود.

در نظریه نیازها دامنه رابطه مذکور افزایش یافت.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

بخشی از قانون کلی تر «پویایی نیازها» مطرح می‌شود
نیازهای قابل اشباع و غیر قابل اشباع
«نیازهای جسمی» مانند نیاز به غذا قابل اشباع

در حالی که نیازهای نامحسوس مانند «نیاز به احترام» غیر قابل
اشباع

«تمایل به برجسته بودن»، «بهتر بودن»، «برتر بودن»
بنابر این با افزایش درآمد، فرد/خانوار به تلاش برای بهبود
وضعیت خویش می پردازند.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

روند Trend

در علم آمار «برآورد روند یا تخمین روند» اشاره به یک روشی
آماري برای تفسیر داده های سری زمانی دارد.
در نتیجه اصطلاح روند «جریانی کلی و در طول
زمان»

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

در جامعه شناسی روند های اجتماعی «گرایش های بسیار کلی»
و «دیرپای» افراد بسیاری در آن اشتراک دارند.

فرآیند حوادث و رخدادها از ابتدا تا انتها چه مراحل را طی
کرده اند

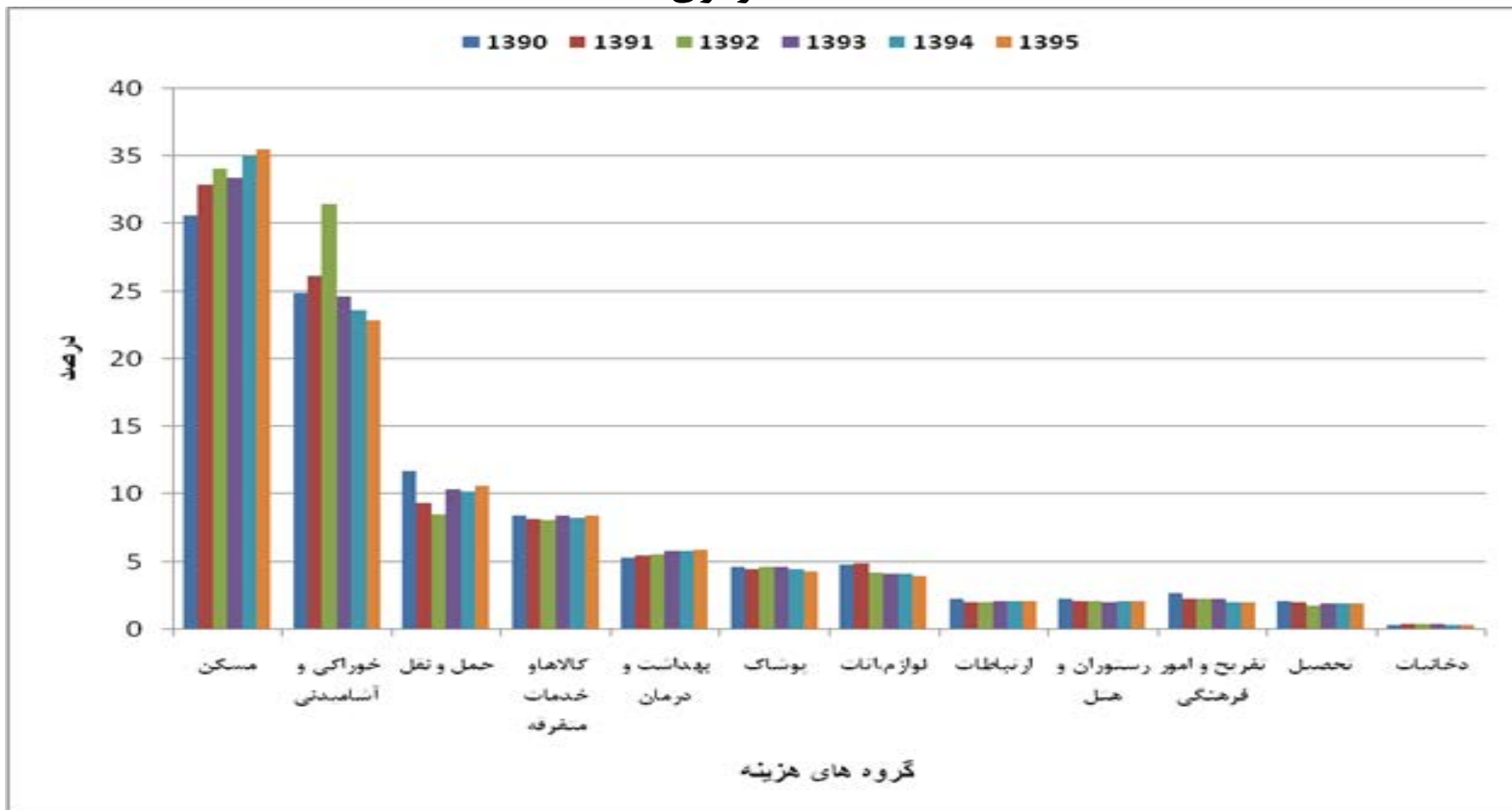
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

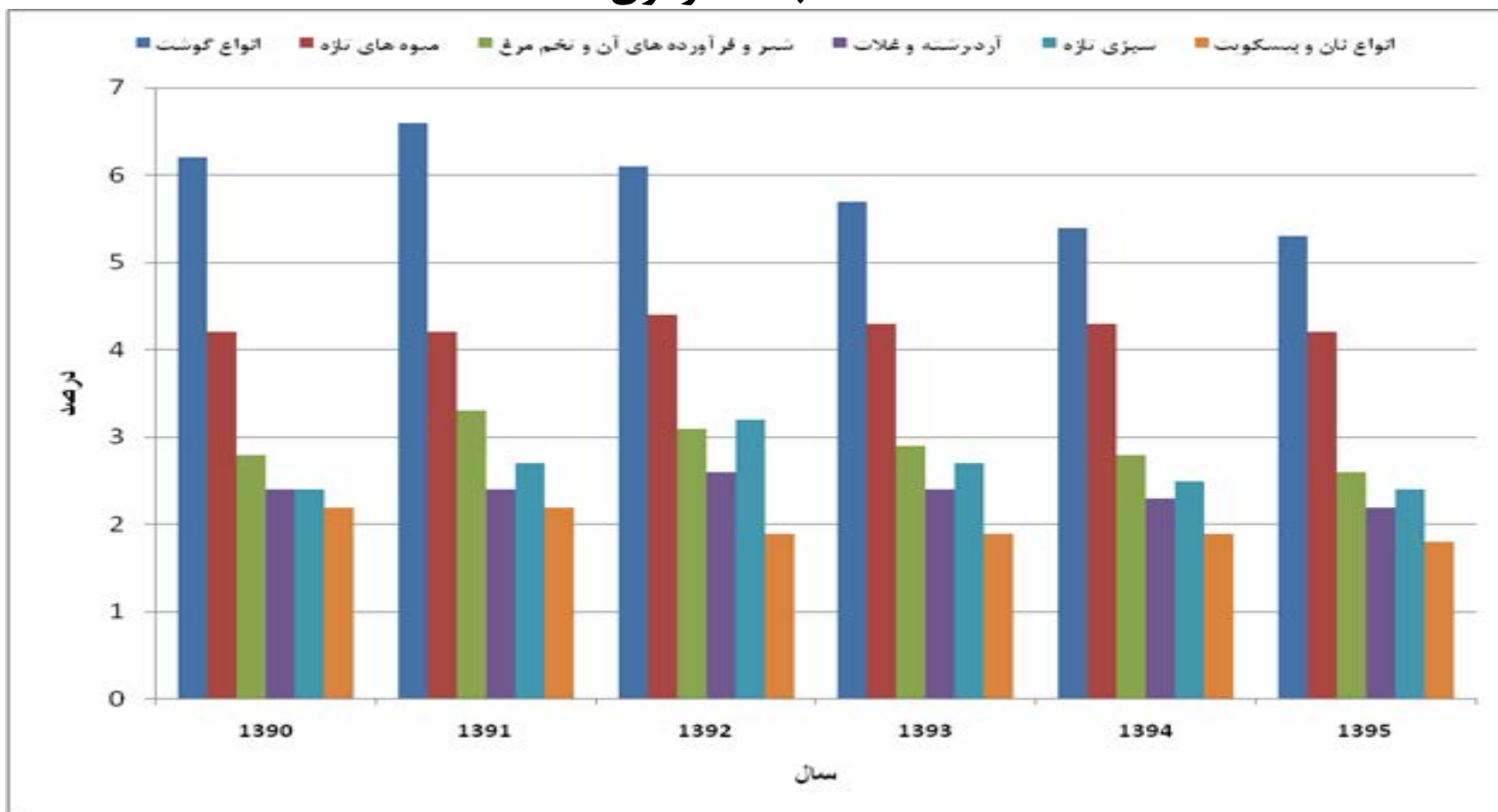

مرور منابع

توزیع نسبی هزینه کل خانوار های شهری به تفکیک گروه های هزینه ای ۱۳۹۵-۱۳۹۰ (بانک مرکزی)

سهم گروه های عمده خوراکی از هزینه کل (ناخالص) خانوار ها ۱۳۹۰-۱۳۹۵ (بانک مرکزی)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

معیشت

وسایل ضروری / ضروریات = نیازها

فعالیت‌های لازم برای گذران زندگی

معیشت پایدار

توانایی :

- تحمل و مقابله

- شوک‌های طبیعی (سیل...)، اقتصادی (افزایش قیمت‌ها ..)،

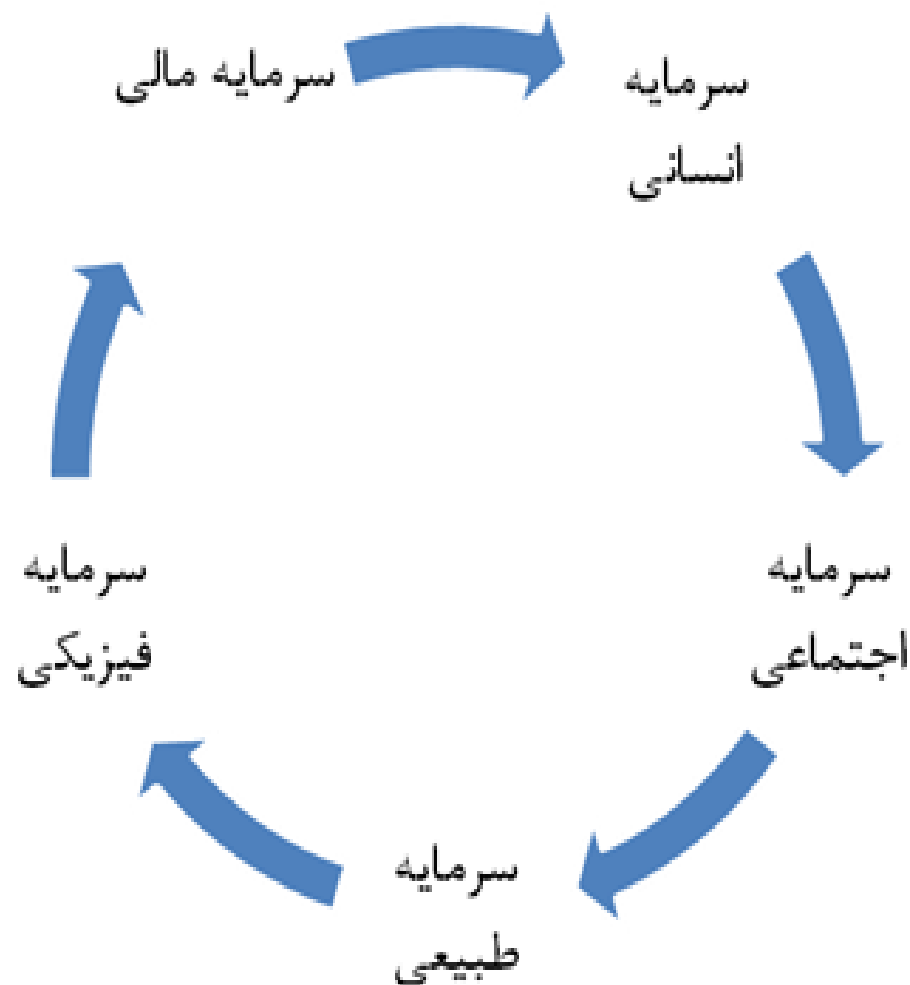
- اجتماعی (ناآرامی‌ها..)

- بازیابی خود

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

روش تحقیق

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

تحلیل ثانویه اطلاعات

طرح آمارگیری از هزینه - درآمد خانوار های شهری و
روستایی ۱۳۶۳ لغایت ۱۳۹۵

۱۳۴۲ = درآمدها

۱۳۵۲ = هزینه ها

فصول پرسشنامه هزینه و درآمد خانوارهای شهری و روستایی
فهرست برداری از خانوار نمونه
خصوصیات اجتماعی اعضای خانوار
مشخصات محل سکونت خانوار، تسهیلات و لوازم عمده زندگی
هزینه های خوراکی و غیر خوراکی خانوار
درآمدهای خانوار

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

در مجموع اطلاعات در خصوص ۱۲۰۳ قلم (متغیر) جمع آوری
می شود

که ۲۲۳ مورد آن مربوط به هزینه‌های خوراکی است

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

حجم نمونه

طبقه بندی داده ها براساس دوره های پنج ساله شامل:

سال های دفاع در برابر حمله عراق (۱۳۶۳ لغایت ۱۳۶۷)

سال های اجرای برنامه اول توسعه (۱۳۶۸ لغایت ۱۳۷۲)

سال میان برنامه اول و دوم (۱۳۷۳)

سال های اجرای برنامه دوم توسعه (۱۳۷۴ لغایت ۱۳۷۸)

سال های اجرای برنامه سوم توسعه (۱۳۷۹ لغایت ۱۳۸۳)

سال های اجرای برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۴ لغایت ۱۳۸۸)

سال های اجرای برنامه سوم توسعه (۱۳۷۹ لغایت ۱۳۸۳)
سال های اجرای برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۴ لغایت ۱۳۸۸)
سال میان برنامه چهارم و پنجم (۱۳۸۹)
سال های اجرای برنامه پنجم (۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۴)
سال میان برنامه پنجم و ششم (۱۳۹۵)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

یافته ها

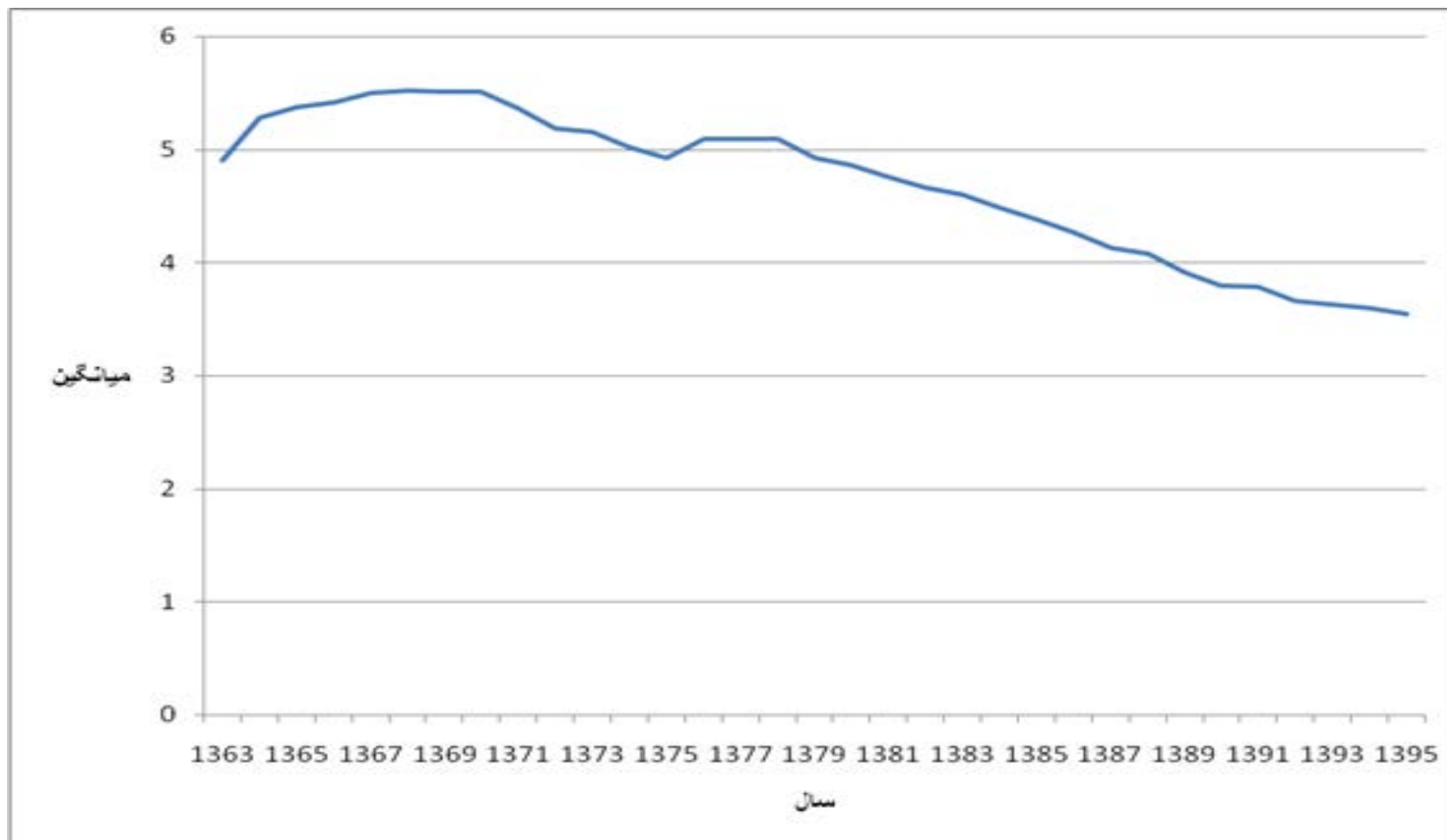

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

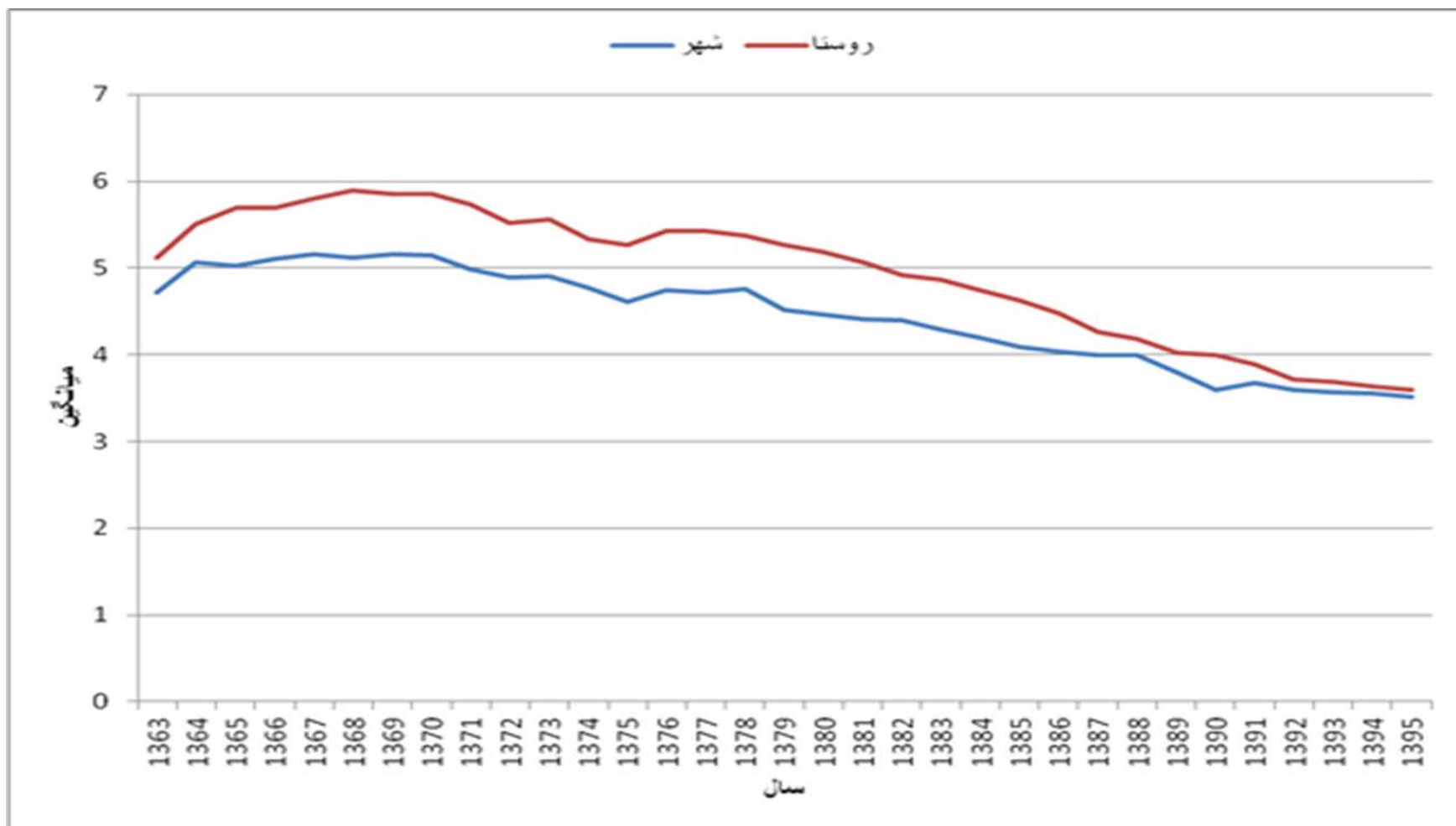
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

متوسط تعداد اعضاء خانوار

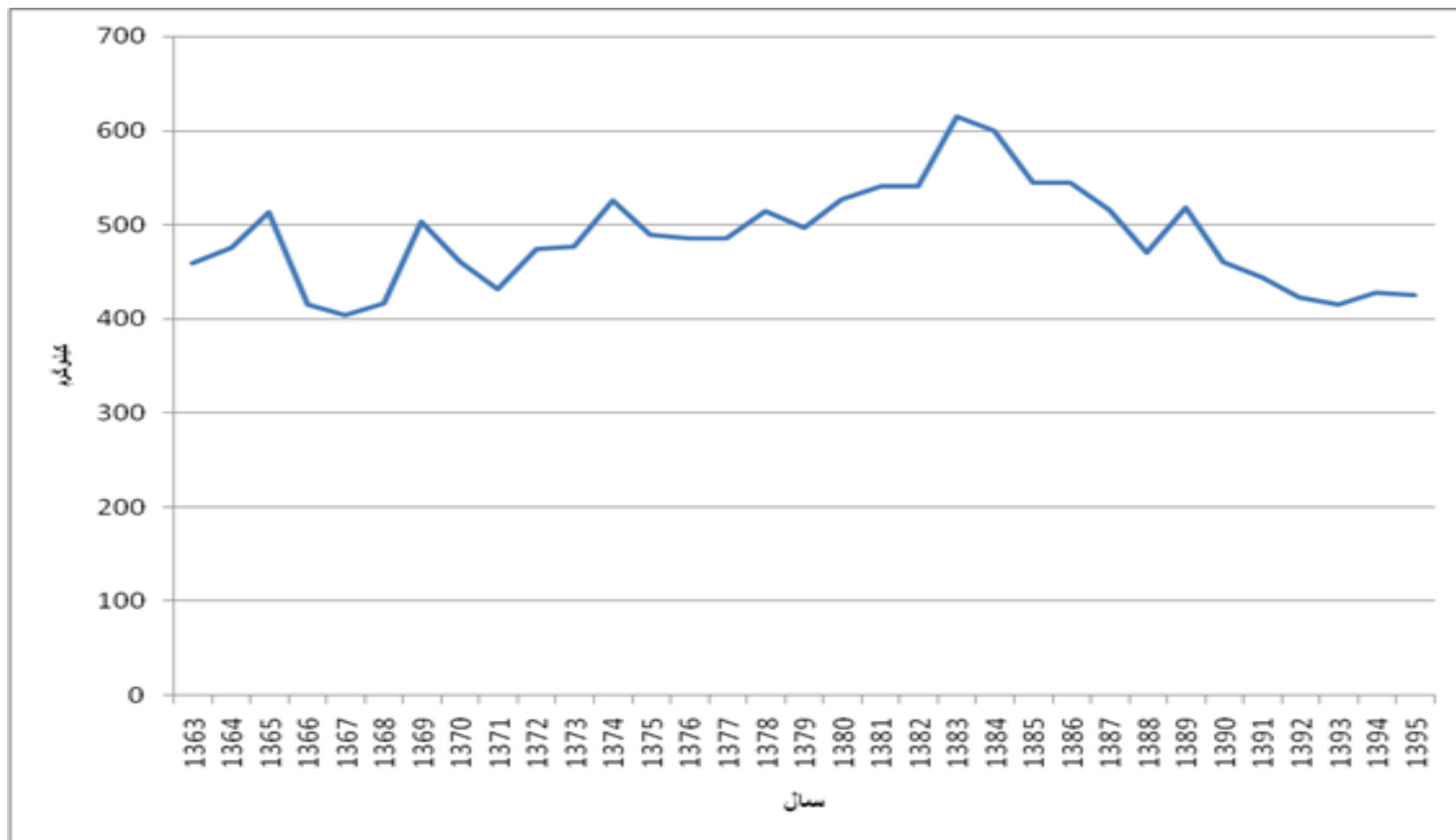

تعداد اعضاء خا نوارهای شهری و روستایی

متوسط مصرف سرانه مواد خوراکی ۱۳۶۳-۱۳۹۵ (کیلوگرم)

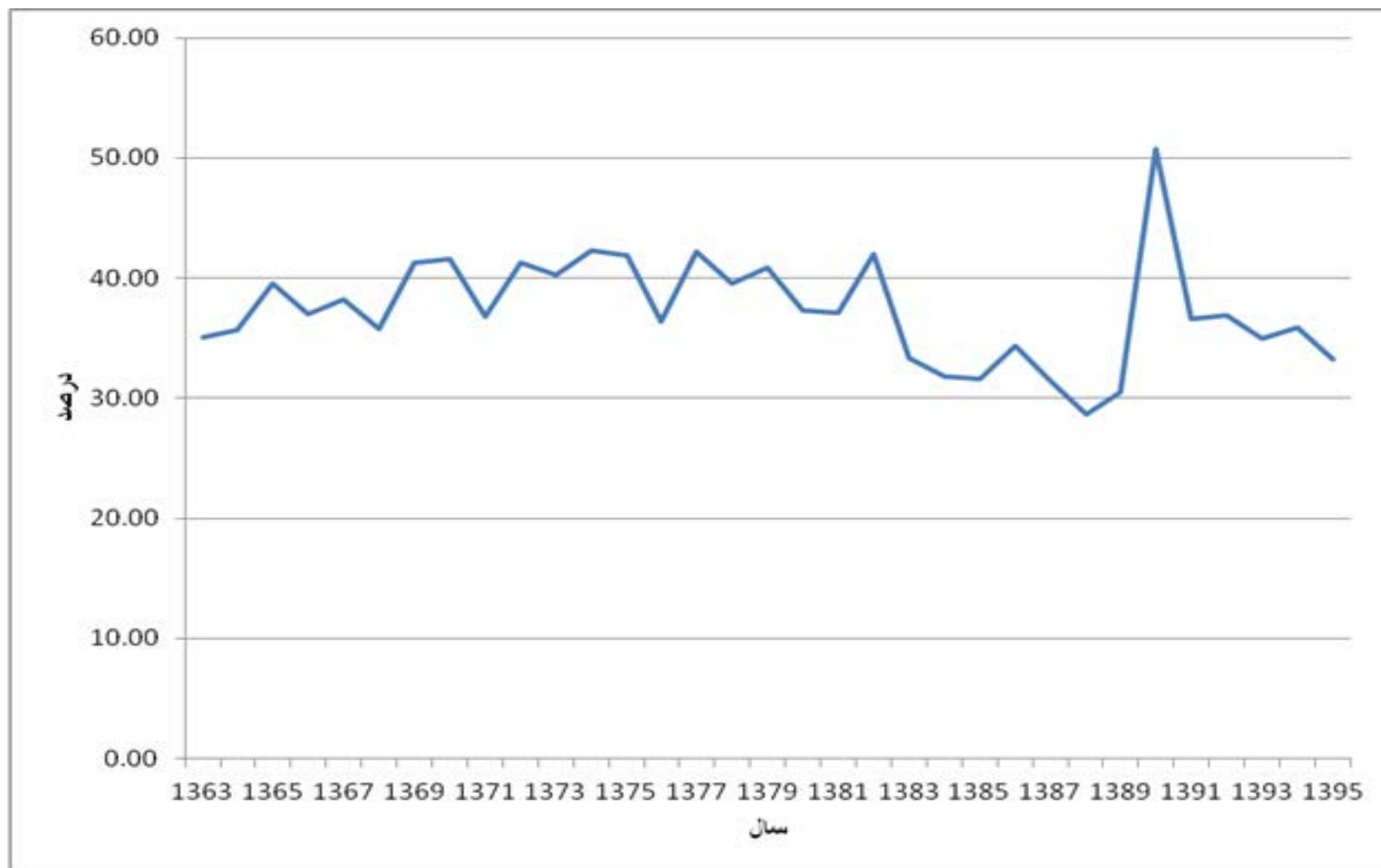

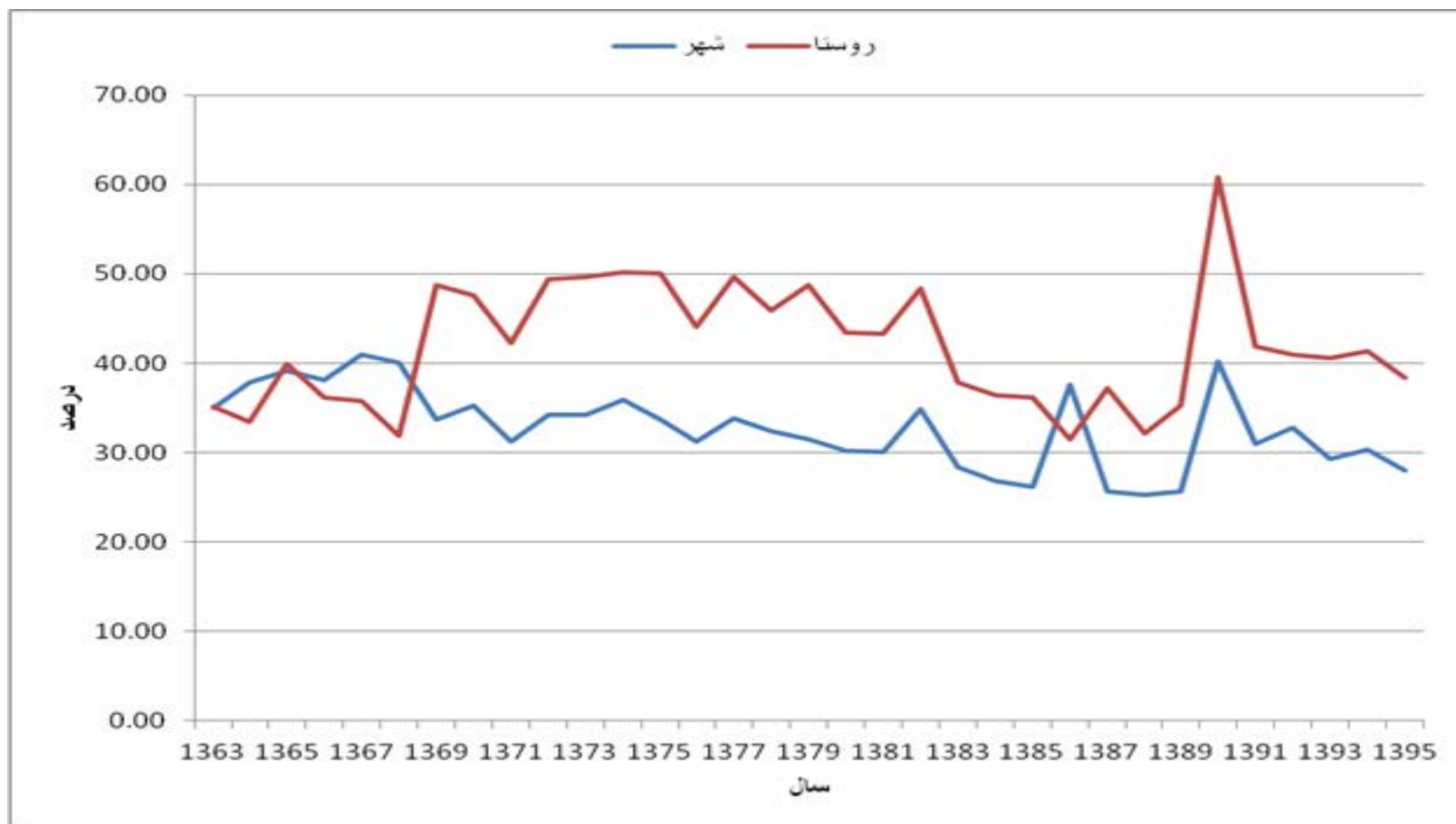
جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

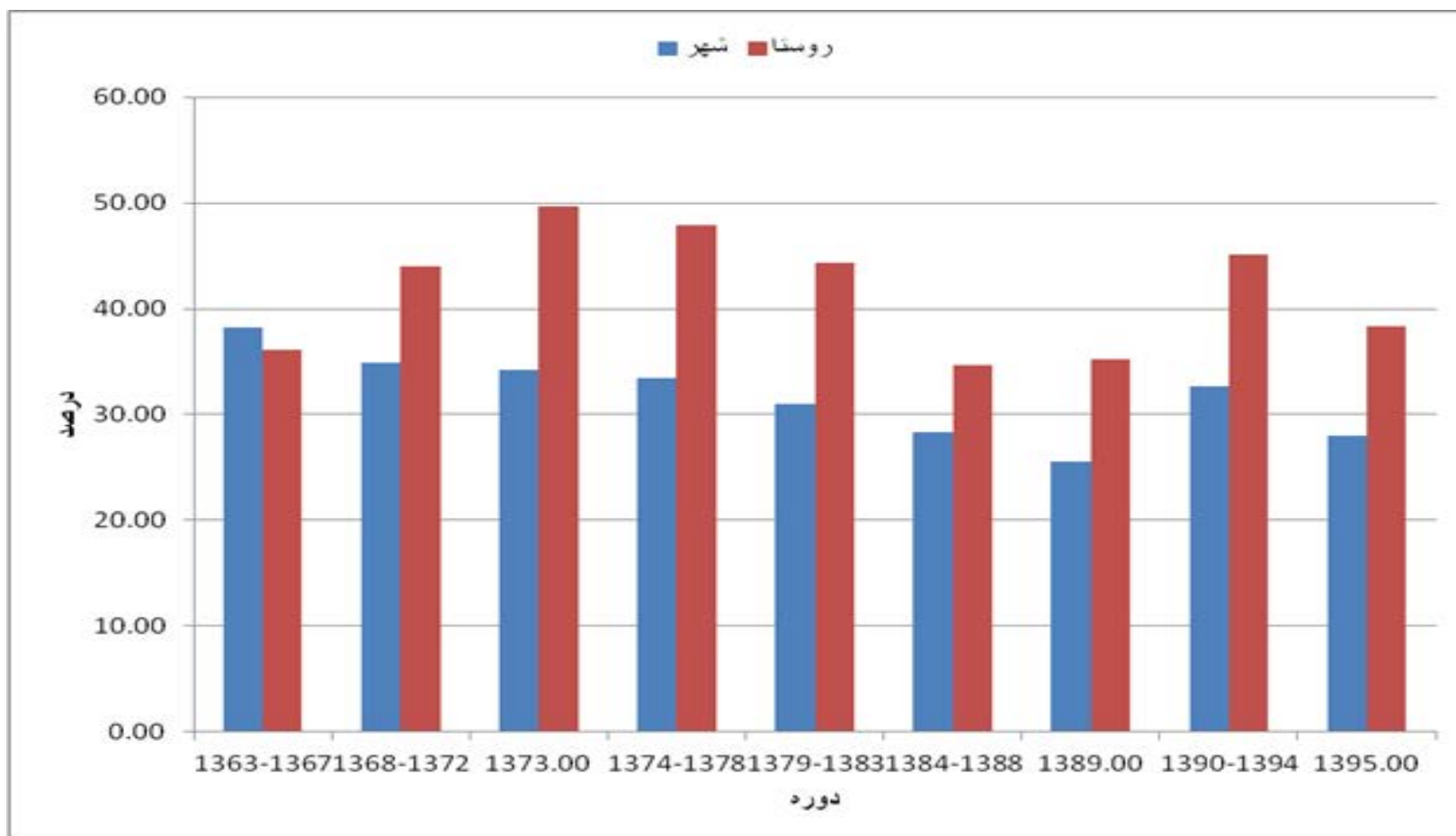
نسبت هزینه خوراکی به هزینه کل خوارها

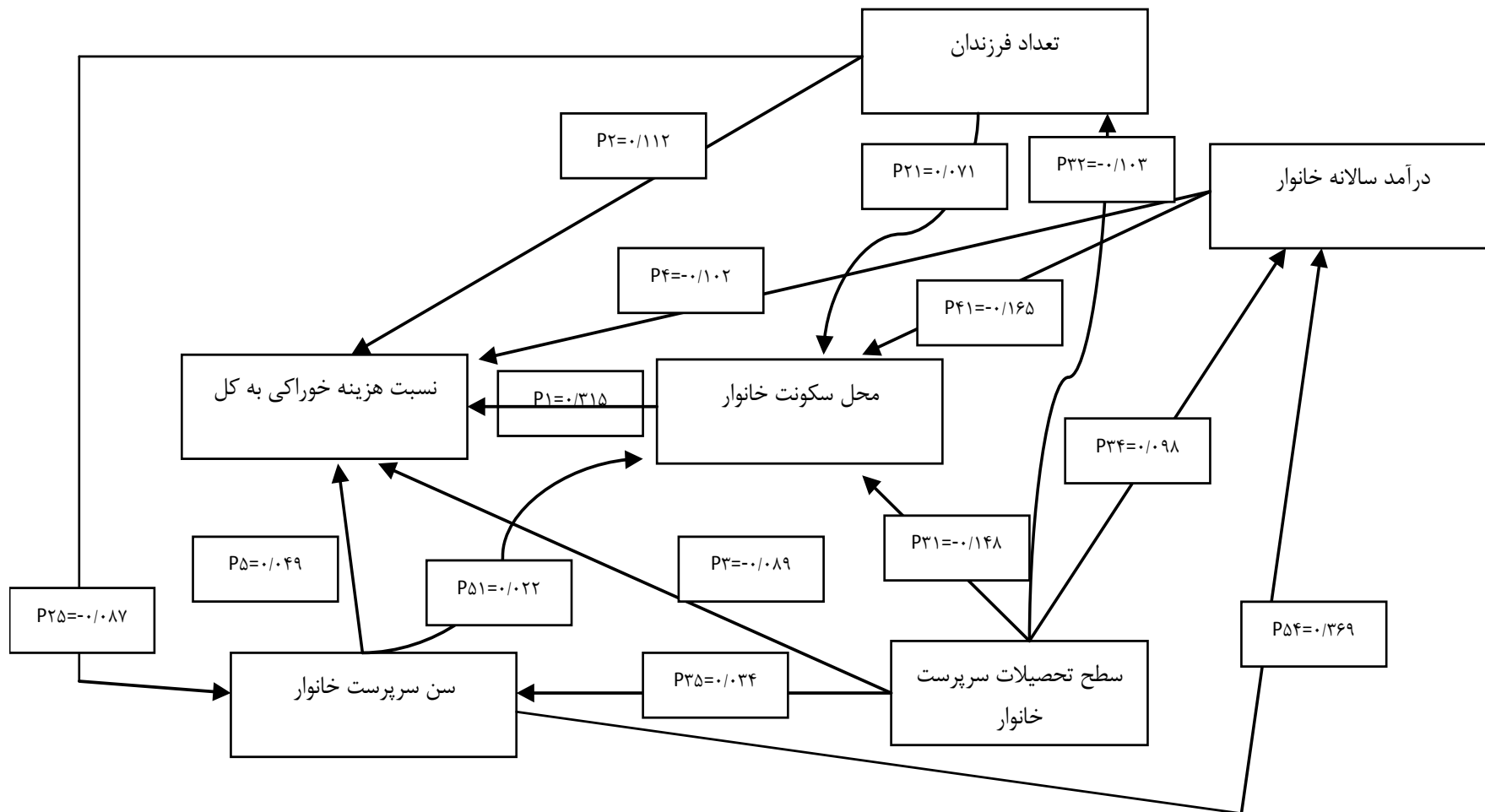
نسبت هزینه سالانه مواد خوراکی و آشامیدنی به هزینه کل خا نوارهای شهری و روستایی

توزیع نسبت هزینه سالانه مواد خوراکی و آشامیدنی به هزینه کل خانوارهای شهری و روستایی در دوره های پنج ساله

نمودار تحلیل مسیر ۱۳۹۵

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

نتیجه گیری

تغییرات جمعیت شناختی

متوسط تعداد اعضاء خانوار

رشد درآمدهای سالانه خانوار ها

اما همواره درآمدها از تامین و پوشش کامل هزینه‌های خانوار
ناتوان بوده است،

در اغلب موارد درآمدها امکان تامین تنها ۶۰ درصد از
هزینه‌های سالانه داشته است

درآمد سالانه خانوار های شهری همواره بیش خانوار های
روستایی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

در این دوره مورد بررسی (۱۳۶۳-۱۳۹۵)
مقدار مصرف (کل و سرانه) کلیه اقلام خوراکی خانوار ها
کاهش یافته است.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

متوسط مقدار مصرف مواد خوراکی خانوار های منتخب در
سال ۱۳۶۳ برابر با ۲۲۴۹.۶۵ کیلوگرم بود که در سال ۱۳۹۵
به ۱۵۱۲.۴ کیلوگرم رسیده است.

سرانه مصرف نیز از ۴۵۹ کیلوگرم در سال ۱۳۶۳ به ۴۲۶ کیلوگرم

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

در تمام دوره «نان» پر مصرف ترین ماده خوراکی خانوار ها

سپس

انواع سبزی‌ها

انواع میوه‌های درختی،

برنج

شیر

و میوه‌های جالیزی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

در این سال گوشت پرندگان با متوسط مصرف سالانه ۶۶.۵
کیلوگرم و سرانه ۱۸.۷ کیلوگرم

و گوشت قرمز با متوسط مصرف سالانه ۲۷.۲ کیلوگرم و
سرانه ۷/۷ کیلوگرم به ترتیب در رتبه نهم و چهاردهم
قرار دارند.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

در این دوره هزینه مواد خوراکی و آشامیدنی خانوار ها
نوسان زیادی داشته است
در سال های پایانی دوره مورد بررسی روند کاهنده
داشته است

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

بیشترین میزان رشد هزینه‌های مذکور مربوط به سال‌های
برنامه اول توسعه و پس از آن در سال‌های ۹۱-۹۲
«وضعیت‌های بحرانی» / افزایش قیمت‌ها مانند شرایط
سال‌های ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۲، دارای بیشترین تاثیر است

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

خانوار روستایی بیش از خانوار شهری پیامدهای نوسان شاخص
انگل تجربه کرده اند

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

به همین دلیل «تفاوت محل سکونت» خانوار در تحلیل‌های
چند متغیری نقش عمده‌ای داشتند.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

تحلیل‌های چند متغیری و تحلیل مسیر نشان داد متغیر محل سکونت، در معادلات یک متغیر میانجی و واسطه‌ای است و تاثیر سایر متغیرها به خصوص «درآمد سالانه خانوار» توسط این متغیر بر شاخص انگل اعمال می‌گردد.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

پیشنهادهات عزم ملی کاهش فاصله بین اقشار اجتماعی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

با توجه به کاهش درآمدها و از طرف دیگر کاهش
میزان مصرف اقلام خوراکی اساسی (مانند گوشت قرمز)،
توزیع مستمر کوپن، متناسب با سطح رفاه خانوارها